

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ ТА ОЦІНКА ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто проблеми діяльності НПФ, досліджено тенденції розвитку недержавного пенсійного забезпечення на прикладі п'яти найбільших корпоративних пенсійних фондів, розташованих у Донецькій області, АРК та м. Києві. Проаналізовано структуру їх інвестиційного портфеля та показники діяльності.

Ключові слова: недержавне пенсійне страхування, недержавний пенсійний фонд, аналіз, показники діяльності, інвестиційний портфель.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены проблемы деятельности НПФ, исследованы тенденции развития негосударственного пенсионного обеспечения на примере пяти крупнейших корпоративных пенсионных фондов, функционирующих в Донецкой области, АРК и г. Киеве. Проанализирована структура их инвестиционного портфеля и показатели деятельности.

Ключевые слова: негосударственное пенсионное обеспечение, негосударственный пенсионный фонд, анализ, показатели деятельности, инвестиционный портфель.

ANNOTATION. In article the problems of activities NPF are considered, the tendencies of development of not state pension maintenance on an example of five largest corporate pension funds functioning in Donetsk region, Independent Republic of Crimea and Kiev are investigated. The structure of their investment portofolio and parameters of activity are analysed.

Keywords: not state pension maintenance, not state pension fund, analysis, parameters of activity, investment portofolio.

Постановка проблеми. Провідна роль у становленні системи недержавного пенсійного страхування як у світі, так і в Україні, належить підприємствам-роботодавцям, які створюють корпоративні пенсійні системи для додаткового пенсійного забезпечення своїх працівників. Зазвичай у країнах з невеликим рівнем середньорічних доходів громадян саме підприємства-роботодавці на перших етапах стають вкладниками до недержавних пенсійних фондів (НПФ). Разом з тим, світова практика має чимало прикладів банкрутств приватних пенсійних фондів, сформованих на базі

окремих великих корпорацій, а також заснованих окремими фінансово-кредитними організаціями. При цьому причини банкрутств можуть бути різними: від відмови емітентами окремих фондових активів виконувати свої зобов'язання до використання адміністративних ресурсів органів державної влади.

Крім того, значна частина найбільших НПФ сформована на базі підприємств сировинних галузей (наприклад, КНПФ «Стирол»). Вражаючі фінансові показники цих НПФ були досягнуті у період високих цін на світових ринках. Однак, різке зниження світової кон'юнктури у період фінансово-економічної кризи 2008—2010 років призвело до істотного зниження рентабельності підприємств цих галузей, що, у свою чергу, спричинило зниження інвестиційної привабливості цінних паперів, використовуваних як інвестиційні вкладення й зниження надходжень від фондів оплати праці працівників у НПФ. Іншими словами, фінансова стійкість таких НПФ істотно погіршилася, що у свою чергу, призвело до втрати значних пенсійних накопичень учасників системи НПЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та функціонування НПФ в Україні широко висвітлено у роботах багатьох науковців: О. Бачинської, М. Бойка, Ю. Гуцалової, В. Даченко, М. О. Змієнка, Я.Савченка, О. Ткача, Ю. Чмиря, Н. Шевченка та інших. У їх роботах було визначено сутність НПФ [1], висвітлено особливості державного та недержавного регулювання діяльності НПФ [2], проведено аналіз розвитку НПФ у посткризовий період [3], визначено основні проблеми та перспективи їх розвитку [4—5] тощо. Разом з цим, недостатньо уваги приділяється аналізу функціонування корпоративних НПФ (КНПФ), характеристик їх діяльності.

Метою статті є вивчення особливостей діяльності НПФ (на прикладі п'яти найбільших КНПФ, розташованих у Донецькій області, АРК і м. Києві), оцінка їх фінансових втрат унаслідок фінансово-економічної кризи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з перших рішень про впровадження корпоративної пенсійної системи для своїх працівників у Донецькій області у 2005 р. прийняла провідна українська компанія ВАТ «Концерн «Стирол (м. Горлівка Донецької області). Дещо пізніше розпочали свою діяльність непідприємницьке товариство (НТ) КНПФ «Чорноморнафтогаз» (м. Сімферополь), у 2006 р. — КНПФ Національного банку України та непідприємницьке товариство НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» (м. Київ), у 2008 р. — КНПФ «Поштовик» (м. Київ).

З 2005 по 2008 роки пенсійні внески в КНПФ і прибуток від інвестування активів безперервно зростали разом зі зростанням загального обсягу надходжень до пенсійного фонду. Так, уже через рік своєї діяльності чиста вартість активів КПФ «Стирол» досягла 10 089 тис. грн, кількість вкладників становила 19, а чисельність учасників дорівнювала 3450, обсяг активів на одного учасника фонду становив 2924,37 грн, загальна сума внесків до фонду досягла близько 2 млн грн. У 2008 р. загальна сума пенсійних внесків, що перебували в управлінні та обліковувалися на рахунку КПФ «Стирол», становила вже 13150,4 тис. грн, що на 153,4 тис. грн або 1,18 % більше, ніж у 2007 р. та 71,8 % більше, ніж у 2005 р. [6]. При цьому, як зазначало керівництво концерну, наявність у їх системі КНПФ «Стирол» надало ряд переваг, зокрема, сприяло приливу нових працівників на підприємство, стимулювало підвищення ефективності праці, закріплення кваліфікованих кадрів. Крім того, підприємство стало інвестиційно більш привабливим. Наявність у працівника соціального пакета стало стабілізуючим чинником для підприємства та знижувало його ризику, що обумовлені плінністю кадрів.

Разом з тим, значно вплинула на подальший розвиток КНПФ фінансово-економічна криза, змінивши його фінансове становище. Висока інфляція та проблеми у банківському секторі економіки призвели до стрімкого зниження ліквідності КНПФ «Стирол», НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» та НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» та навіть, їх збитковості. Так, у 2008 р. вперше за період існування фонду був зафіксований збиток КНПФ «Стирол» від інвестування активів пенсійного фонду на рівні — 4717,8 тис. грн (у 2007 р. загальний прибуток від інвестування становив 2959,2 тис. грн). Збиток від інвестування пенсійних активів, до вирахування витрат НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» становив — 1250,02 тис. грн, НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» — 3471,21 тис. грн. Прибуток при цьому отримали лише КНПФ структур, що знаходяться у власності держави (КНПФ НБУ та КНПФ «Поштовик»), отже, в умовах економічної кризи державні установи менш зазнають втрат, ніж приватні.

Загальна сума надходжень до п'яти фондів скоротилася на 13,03 % (з 164517,45 тис. грн до 143073,22 тис. грн), у тому числі КНПФ «Стирол» у 2010 р. зменшилася до 0 тис. грн проти 13 150,4 тис. грн у 2008 р. На 61,76 % (з 1385,51 тис. грн до 529,80 тис. грн) у результаті кризи впала сума надходжень до НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз», на 87,62 % (з 13 480,44 тис. грн до 1667,56 тис. грн) — до НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк», на

1,58 % (з 136 496,93 тис. грн до 134 344,81 тис. грн) — до КНПФ НБУ. Не втратив надходження лише КНПФ «Поштовик», адже перерахування коштів до цього фонду почалося лише у IV кв. 2009 р. і у I кв. 2010 р. цей показник становив 9,68 тис. грн.

Загальна сума пенсійних внесків до п'яти фондів за 2008—2011 рр. скоротилася з 164 513,27 тис. грн до 143 060,76 тис. грн (на 13,04 %). У тому числі, сума пенсійних внесків до КНПФ «Стирол» скоротилася з 13 150,39 тис. грн до 0 грн, до НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» — з 1385,51 тис. грн. до 1099,66 тис. грн (на 20,63 %), до НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» — з 13 480,44 тис. грн до 7561,62 тис. грн (на 43,91 %), що лише на 0,64 % більше, ніж у 2010 р., до КНПФ НБУ — з 136 496,93 тис. грн до 134 333,3 тис. грн (на 1,59 %), що однак на 35,1 % більше, ніж у 2009 р. Сума внесків до КНПФ «Поштовик» з початку здійснення внесків зросла до 66,18 тис. грн.

Разом з цим, загальне сальдо між доходами та витратами фондів у 2008—2011 рр. зросло (за винятком КНПФ «Стирол», де цей показник знизився з 4280,59 тис. грн до — 11298,91 тис. грн). Так, зазначений показник у НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» зріс з — 388,43 тис. грн до 690,13 тис. грн, НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» — з 8128,55 тис. грн до 9466,97 тис. грн (на 16,47 %), КНПФ НБУ — з 150 065,85 тис. грн. до 2219 18,22 тис. грн (на 47,88 %), зазначене сальдо КНПФ «Поштовик» у 2011 р. досягло 58,22 тис. грн.

Загальна сума пенсійних виплат з початку діяльності п'яти КНПФ станом на 01.01.2012 р. становила 18245,08 тис. грн, що у 4,09 рази більше, ніж у 2008 р. (4461,53 тис. грн). У тому числі на долю КНПФ НБУ у 2011 р. припало 80,66 %, КНПФ «Стирол» — 5,88 %, НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» — 12,36 %, НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» проти 35,5 %; 33,02 %; 16,4 %; 1,10 % і 4,86 % у 2008 р. відповідно. Частка КНПФ «Поштовик», як і раніше, становила 0 %. Отже, співвідношення суми пенсійних внесків і пенсійних виплат скоротилося з 36,87 до 7,84; у тому числі для КНПФ «Стирол» — з 8,93 до 0,00; НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» — з 6,39 до 5,50; НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» — з 18,41 до 3,35; КНПФ НБУ — з 66,93 до 9,13.

Стрімко з початком фінансової кризи почала скорочуватися чисельність учасників фондів. Так, за 2008—2011 рр. цей показник скоротився на 6,66 % з 21 157 осіб до 19 748 осіб, в тому числі чисельність учасників КНПФ «Стирол» на 63,45 % (з 3409 осіб до 1246 осіб), НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» — на 3,18 % (3894 осіб до 3770 осіб). Зростання чисельності учасників за цей

період спостерігалось лише у НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» — на 13,60 % (з 3771 осіб до 4284 осіб) та КНПФ НБУ — на 3,42 % (з 10 083 осіб до 10 428 осіб). Чисельність же учасників КНПФ «Поштовик» досягла у 2011 р. 20 осіб (табл. 1). Таким чином, загальна чисельність учасників п'яти КНПФ у 2008—2011 роки скоротилася на 1409 осіб.

Таблиця 1

**ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ І ВКЛАДНИКІВ КНПФ
(станом на кінець року) у 2008—2011 роках**

Роки	Чисельність учасників, осіб					Чисельність вкладників — фізичних осіб, осіб					Чисельність вкладників — юридичних осіб, осіб				
	КПФ «Стирол»	НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз»	НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк»	КНПФ НБУ	КПФ «Поштовик»	КПФ «Стирол»	НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз»	НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк»	КНПФ НБУ	КПФ «Поштовик»	КПФ «Стирол»	НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз»	НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк»	КНПФ НБУ	КПФ «Поштовик»
2011	1246	3770	4284	10428	20	0	827	0	58	20	18	2	1	1	0
2010	1524	3716	3961	10080	18	0	875	0	41	18	19	2	1	1	0
2009	3345	2958	3710	10183	10	0	968	0	6	10	25	2	1	1	0
2008	3409	3894	3771	10083	0	0	1303	0	0	0	25	2	1	1	0

Економічна криза позначилася, безумовно, і на вповільненні зростання показника чистої вартості активів (табл. 2). Так, НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз», чиста вартість активів якого продовжувала скорочуватися до I кв. 2010 р., за 2009 — I кв. 2010 р. НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» втратив 24,18 % своїх активів, у тому числі за 2009 р. — 15,49 %. Найбільші втрати зазнав КНПФ «Стирол», що за 2009—2011 рр. втратив 90,66 % своїх активів. У 2010 р. ситуація на НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» на відміну від КНПФ «Стирол», стабілізувалася.

Так, починаючи з II кв. 2010 р. НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» збільшив суму своїх активів на 15,46 %, досягнув на кінець 2011 р. 5572,28 тис. грн, що однак на 8,25 % менше, ніж на 01.01.2009 р. На відміну від вище зазначених фондів, за 2009 — I кв. 2011 р. вдалося збільшити показник чистої вартості активів НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк», КНПФ НБУ у 2,5 разу (з 25 588,69 тис. грн до 64213,39 тис. грн), та у 4,7 разу (з 150 065,85

тис. грн до 712 078,49 тис. грн) відповідно. Чиста вартість активів КНПФ «Поштовик» станом на 01.01.2012 р. досягла показника 127,36 тис. грн [7].

Таблиця 2

**ДИНАМІКА ЧИСТОЇ ВАРТОСТІ АКТИВІВ КНПФ
у 2008—2011 роках (станом на кінець року)**

Ро- ки	Чиста вартість активів, тис. грн						Чиста вартість одиниці пенсійних внесків, грн			
	КНПФ «Стирол»	НТ «КНПФ «Чорно-морнафтогаз»	НТ «НКПФ ВАТ «Укресімбанк»	КНПФ НБУ	КНПФ «Поштовик»	КНПФ «Стирол»	НТ «КНПФ «Чорно-морнафтогаз»	НТ «НКПФ ВАТ «Укресімбанк»	КНПФ НБУ	КНПФ «Поштовик»
2011	3096,04	5572,28	64213,39	712078,49	127,36	0,52	1,5	1,47	2,33	1,04
2010	14395,07	4884,85	54746,08	490160,28	66,95	0,97	1,5	1,36	1,96	1,1
2009	28118,48	5132,06	39994,71	290428,21	4,33	1,02	1,41	1,13	1,53	0,96
2008	33164,71	6073,04	25588,69	150065,85	0	0,91	1,19	0,91	1,17	0

З початком кризи значно зросли у порівнянні з докризовим періодом розміри витрат, пов'язаних з адмініструванням НПФ. Так, сукупна винагорода суб'єктів, що надають послуги НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» зросли до 266,24 тис. грн, що на 3,87 % більше, ніж у 2008 р. (256,33 тис. грн), НТ «НКПФ ВАТ «Укресімбанк» — 870,60 тис. грн, що на 9,52 % більше, ніж у 2008 р. (794,94 тис. грн). Разом з тим, сукупний показник винагороди суб'єктів, що надають послуги п'яти фондам, скоротився на 54,02 % з 3648,03 тис. грн у 2008 р. до 1677,46 тис. грн у 2011 р. за рахунок падіння відповідного показника у КНПФ «Стирол» НПФ, де винагорода у 2011 р. становила 482,73 тис. грн, що на 81,41 % менше, ніж у 2008 р. (2596,76 тис. грн).

Треба зазначити, що негативну роль для НПФ зіграв сформований на той час достатньо ліберальний інвестиційний портфель активів. Так, наприклад, у 2008 р. переважними напрямками інвестування пенсійних активів КНПФ «Стирол», як і раніш, були довгострокові депозити в банках у гривні, доля яких зросла майже вдвічі (з 24,84 % у 2007 р. до 40,43 % 2008 р.), які найбільш постраждали в наслідок коливання валютного курсу. Той факт, що більшість пенсійних активів знаходилося саме на банківських депозитах у гривні, обумовило те, що такі вклади втратили від

курсової вартості по відношенню до долара та євро. Тому починаючи з кінця 2008 р. частка цих активів в інвестиційному портфелі починає знижуватися і у I кв. 2011 р. становить лише 0,75 %, але станом на кінець року їх частка зросла до 17,54 %. Значно зросла за 2009—2011 рр. доля банківських металів (з 5,01 % до 34,08 %) і скоротилася доля активів в акціях (з 38,54 % до 33,52 %), що пов'язано з тим, що саме ці цінні папери найбільш постраждали від кризи, а також частка облігацій підприємств (з 19,9 % до 0,4 %), які є резидентами України. Загалом же доля цінних паперів в інвестиційному портфелі фонду скоротилася з 46,69 % у 2008 р. до 33,92 % у 2011 р. [8]. Зовсім не було в структурі інвестиційного пакету КПФ «Стирол» іпотечних цінних паперів, цінних паперів іноземних емітентів та об'єктів нерухомості.

Треба зазначити, що на відміну від КНПФ «Стирол» НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» і НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» за 3 роки збільшили частину банківських депозитів у структурі інвестиційного портфелю до 45,12 % і до 39,01 % відповідно, однак збільшили частину державних цінних паперів з 0 % у 2008 р. до 35,49 % у 2010 р. і з 28,8 % у 2008 р. до 47,53 % у 2010 р. відповідно, і зовсім не інвестували активи у банківські метали. Однак, у 2011 р. доля державних цінних паперів у цих КНПФ була зменшена до 20,1 % і 38,93 % відповідно. Залишаються у структурі цих КНПФ, на відміну від інших, облігації місцевих позик — 4,87 % і 1,58 % відповідно (хоча НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» на відміну від НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» неухильно її скорочує). Як і КНПФ «Стирол», НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» і НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» зменшили за 2009—2011 рр. долю активів у вигляді облігацій українських підприємств з 57,46 % і 26,66 % до 9,59 % і 7,42 % відповідно у 2008 та 2010 роках. Однак починаючи з кінця 2010 р. частка останніх у інвестиційному портфелі НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» і НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» поступово почала зростати. Станом на 01.01.2012 р. частка цих активів у структурі інвестиційного портфелю НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» і НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» становила 19,19 % і 17,07 % відповідно. Відноситься таких активів, як акції українських емітентів, то їх частка у структурі інвестиційного портфелю НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз» за 2009 р. різко скоротилася з 7,06 % до 0,31 %, однак починаючи з 2010 р. поступово зросла і станом на 01.01.2012 р. склала 10,65 %. У структурі ж портфелю НТ «НКПФ ВАТ «Укрексімбанк» доля останніх у 2009—2010 рр.

неухильно зростала з 5,24 % до 7,42 %, однак у 2011 р. знизилася до 2,85 %.

Що стосується інвестиційного портфелю КНПФ НБУ, то до кризи він був максимально монопольним — 93,46 % становили банківські депозити та поточні рахунки. Однак за 2009—2011 рр. їх доля значно скоротилася (як і в КНПФ «Стирол») до 27,71 %. З'явилися в інвестиційному портфелі такі активи як державні цінні папери — 10,94 %, облігації українських підприємств — 32,62 %, акції українських емітентів — 22,52 %, об'єкти нерухомості — 4,48 % (на відміну від інших фондів) [7].

Тобто, зазначені тенденції в економіці країни щодо втрати доходності та зростання збитків обумовили переорієнтацію компаній з управління активами фонду на більш надійні фінансові інструменти, передбачені законодавством з НПЗ. Такими інструментами насамперед є державні цінні папери та банківські метали, про що свідчить зростання їх часток в інвестиційному портфелі пенсійних фондів. Треба зазначити, що в решті-решт, КНПФ «Стирол» був вимушений 2 рази змінити свого адміністратора. Так, у 2009 р. ним стало Товариство з обмеженою відповідальністю «Всеукраїнський адміністратор пенсійних фондів», а у 2011 р. — Товариство з обмеженою відповідальністю «КУА та адміністрування пенсійних фондів «Опіка».

Значні зміни відбулися й у інвестиційному портфелі КНПФ «Поштовик», який був найбільш монополізованим і ризикованим, доля банківських депозитних та поточних рахунків, ощадних сертифікатів банків якого становила 93,79 %, облігації місцевих позик — 4,45 %. Починаючи з IV кв. 2010 р. портфель цього фонду було досить сильно диверсифіковано. Так, станом на 01.01.2012 р. у структурі інвестиційного портфеля КНПФ «Поштовик» на 61,96 % у порівнянні з III кв. 2010 р. зменшилася доля банківських депозитних і поточних рахунків, на 1,28 % зменшилася доля облігації місцевих позик. З'явилися в інвестиційному портфелі фонду такі активи як державні цінні папери — 35,94 %, облігації українських підприємств — 12,58 % та акції українських емітентів — 16,49 % [7]. Таким чином, загальна частка цінних паперів в інвестиційному портфелі КНПФ «Поштовик» станом на 01.01.2012 р. становила 68,18 %.

Отже, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що на сьогодні відносно стабільно функціонує лише три з розглянутих фонди — НТ «НКПФ ВАТ «Укресімбанк», КНПФ НБУ та КНПФ «Поштовик», загальні активи яких постраждали в наслідок економічної кризи 2008—2010 рр. менш, ніж активи інших

двох КНПФ. Однак потрібно зазначити, що у 2010—2011 рр. намітилася позитивна тенденція відносно покращення фінансового стану НТ «КНПФ «Чорноморнафтогаз», про що свідчить поступове зростання суми чистої вартості його активів. Однак цей показник так і не досяг докризового рівня (табл. 2). Разом з тим, украй незадовільним залишається фінансове ставище КНПФ «Стирол», тенденція скорочення чистої вартості активів та чисельності учасників залишається незмінною, що свідчить про недовіру населення до такого роду заощадження на старість.

Висновки. Аналіз діяльності НПФ у 2008—2011 рр. засвідчив неспроможність НПФ забезпечити достатній рівень доходу майбутніх пенсіонерів, оскільки цей вид накопичення виявився досить вразливим до коливань на валютному ринку, залежним від економічних хвиль і, внаслідок цього, недовіру населення до даного виду пенсійного страхування. Серед п'яти розглянутих КНПФ відносно стабільно функціонують лише КНПФ НБУ, НТ «НКПФ ВАТ «Укркресімбанк» і КНПФ «Поштовик», засновниками яких є державні установи. Найгірший фінансовий стан має КНПФ «Стирол», що є доказом необхідності реформування політики відносно концентрації коштів у рамках декількох найбільших НПФ, сформованих на базі підприємств сировинних галузей.

Література

1. *Кравченко І.* Склад суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення / І. Кравченко // Форум права. — 2011. — № 3. — С. 403—408.
2. *Кухтик Т.* Регулювання та контроль у системі недержавного пенсійного забезпечення в умовах фінансової кризи / Т. Кухтик, Я. Ашиткова // Україна: аспекти праці. — 2009. — № 3. — С. 9—13.
3. *Савченко Я.* Рынок НПФ в посткризисный период / Я. Савченко // Вестник Пенсионного фонда Украины. — 2010. — № 9. — С. 32—33.
4. *Чмырь Ю.* Рейтинг НПФ по итогам первого полугодия / Ю. Чмырь // Вестник Пенсионного фонда Украины. — 2010. — № 11. — С. 32—33.
5. *Шевченко Н.* Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів: проблеми та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування / Н. Шевченко, В. Даценко // Україна: аспекти праці. — 2012. — № 1. — С. 3—7.
6. Інформаційний проспект КНПФ «Стирол» за 2005—2008 роки / Офіційний сайт компанії з управління активами «IQ — Technology» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.iq-group.kiev.ua>.

7. Підсумки діяльності недержавних пенсійних фондів за 2006-2011 роки / Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.

8. Відомості про об'єкти інвестування активів пенсійного фонду та зміни чистої вартості активів і чистої вартості одиниці пенсійних внесків станом / Офіційний сайт компанії з управління активами «IQ — Technology» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.iq-group.kiev.ua>.

Статтю подано до редакції 30.05.2012 р.

УДК 338.2

Н. П. Сітнікова, канд. екон. наук, докторант,
Науково-дослідний економічний інститут
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ. У статті висвітлено підходи до стратегічного планування розвитку інноваційної економіки на національному рівні та розглянуто його соціальні аспекти. Також наведено огляд існуючого досвіду розроблення та реалізації стратегічних документів інноваційного розвитку Європейського Союзу та країн з перехідною економікою.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційний розвиток, стратегічне планування.

АННОТАЦИЯ. В статье освещены подходы к стратегическому планированию развития инновационной экономики на национальном уровне и рассмотрены его социальные аспекты. Также приведен обзор существующего опыта разработки и реализации стратегических документов инновационного развития Европейского Союза и стран с переходной экономикой.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инновационное развитие, стратегическое планирование.

ANNOTATION. In the article the approaches to strategic planning of development of innovative economy at the national level and its social aspects are considered. Also it presents an overview of the existing experience on elaboration and realization of strategic documents on innovation development of the European Union as well as the countries with transition economy.

KEY WORDS: innovation development, strategic planning.